

STAND VAN ZAKEN 4 JAAR NA HET EINDVERSLAG INTERCULTURELE DIALOOG

OVER HET VLAAMS MINDERHEDENCENTRUM

Het Vlaams Minderhedencentrum werkt aan een samenleving die constructief omgaat met de gevolgen van migratie. Een samenleving waar een verscheidenheid aan mensen en groepen banden hebben met elkaar.

Zo'n samenleving komt slechts tot stand wanneer de "minderheden" én de "meerderheid" of de gevestigde samenleving inspanningen doen. Met het oog daarop ontwikkelen we niet alleen visies en inzichten, maar vooral concrete handvatten en structurele oplossingen.

Vier jaar na het eindverslag van de Commissie voor de Interculturele Dialoog kreeg het VMC de vraag om een stand van zaken op te maken, een aantal positieve en negatieve punten op te geven en verwachtingen voor de toekomst te formuleren.

POSITIEVE PUNTEN

Het integratiebeleid

De commissie pleitte voor een zorgvuldig onderscheid tussen drie niveaus:

1. *Beleidslijnen inzake opvang en inschakeling van nieuwkomers*
2. *Beleidslijnen inzake strijd tegen discriminatie*
3. *Beleidslijnen inzake gelijke kansen en culturele diversiteit (positieve acties inbegrepen)*

We vinden die niveaus terug in het huidige Vlaamse beleid:

1. De inschakeling van nieuwkomers komt aan bod in het inburgeringsbeleid. In de realisatie van dat beleid is de laatste jaren stevig geïnvesteerd.
2. Het Gelijkekansendecreet voorziet in de centrumsteden in Meldpunten discriminatie.
3. Het Integratiedecreet dat dit voorjaar werd goedgekeurd, ontwikkelt een beleid dat moet leiden tot een betere toegankelijkheid van de Vlaamse voorzieningen en maatschappelijke sectoren, en erkent de participatieorganisatie.
Dat decreet ontwikkelt ook een beleid voor mensen zonder wettig verblijf, waarin twee zaken centraal staan: de oriëntatie en de menswaardige begeleiding.
Ook het secundaire inburgeringsbeleid biedt kansen voor meer gelijke kansen en beter omgaan met de culturele diversiteit. Op het vlak van arbeid is daar werk van gemaakt in het kader van het inwerkingsdecreet. Op andere terreinen moet het nog concreet worden gemaakt.

Het assimilatiemodel voorbij

De commissie merkte ook op: "Ook vandaag wordt van personen behorend tot culturele minderheden nog verwacht of zelfs vereist dat ze zich gewoonweg de normen van de overheersende culturele groep eigen maken, ..."

Rond het inburgeringsbeleid hing lang (en hangt misschien ook nu nog) een waas als was het een assimilatiebeleid.

Ook het VMC werd het eventjes koud om het hart toen het beleid op zoek ging naar waar de cursus maatschappelijke oriëntatie precies over moest gaan. Er werd even gedacht dat je inburgeraars in een korte "word Vlaming cursus" zou kunnen uitleggen wat onze waarden, normen en gebruiken zijn. Inburgeraars van goede wil zouden op basis van zo'n uitleg in staat zijn zich te integreren in onze samenleving.

Die piste is echt overwogen, maar ook weer verlaten omdat het beleid inzag dat ze niet kan werken. Bovendien legde ook de commissie Waarden en Normen onder leiding van Marc Bossuyt de nadruk op de gedeelde waarden en normen in onze samenleving.

Er is dus niet gekozen voor loutere kennisoverdracht in de cursus Maatschappelijke Oriëntatie, maar voor een geïntegreerde benadering in het inburgeringstraject.

Samengevat houdt dat het volgende in:

- Mensen met een migratiegeschiedenis zoeken zo snel mogelijk uit hoe ze met hun kwalificaties, ervaring en competenties een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. Daartoe stellen ze zich ontwikkelingsdoelen die ze proberen te realiseren tijdens hun inburgeringstraject.
- Ze scherpen hun competenties aan of bouwen de noodzakelijke nieuwe competenties en kwalificaties op. (Het leren van onze taal speelt hierin een belangrijke rol).
- Met het oog op hun ontwikkelingsdoelen krijgen ze begeleiding van een trajectbegeleider en maken ze in groep, via een ervaringsgerichte methode (in de cursus Maatschappelijke Oriëntatie), kennis met de verschillende aspecten van onze samenleving.

Inburgering in Vlaanderen heeft dus tot doel mensen met een migratiegeschiedenis een rol te helpen opnemen in onze samenleving en hun zelfredzaamheid en hun kansen tot gedeeld burgerschap te verhogen, vanuit wie ze zijn en wat ze meebrengen. Inburgering heeft *niet* tot doel de diversiteit in onze samenleving te minimaliseren of te neutraliseren.

Dat vinden wij een goede zaak.

NEGATIEVE PUNTEN

Het juridisch kader

Het juridisch kader is in onze democratische samenleving een belangrijk instrument om de migratie en de gevolgen ervan in goede banen te leiden.

De laatste jaren is zowel op Vlaams als op federaal niveau veel ontwikkeld en gesleuteld aan dat kader. Natuurlijk moet er aan het juridisch systeem gesleuteld worden wanneer het niet meer adequaat is binnen de maatschappelijke context, en natuurlijk moeten (nieuwe) misbruiken van de wet worden tegengegaan.

We constateren bij de ontwikkelingen van de laatste jaren echter een aantal knelpunten.

- *Er is te weinig samenhang tussen de genomen maatregelen.* Er werden de laatste jaren bijvoorbeeld in het recht op gezinshereniging telkens verstrengingen doorgevoerd zonder een omvattende analyse en debat vooraf. Dat heeft een mozaïek van regels, voorwaarden en procedures voor alle mogelijke situaties tot gevolg, met tien categorieën die elk hun eigen voorwaarden en procedures kennen.
- *Om politieke of electorale redenen worden maatregelen genomen die de indruk wekken dat ze de zaken "onder controle" brengen.* Het lijkt alsof vooral de communicatie van "een verstrenging" van belang is, ook al is die verstrenging niet reëel uitvoerbaar of niet toepasbaar op alle doelgroepen. Een voorbeeld is de verhoging van de leeftijd voor gezinshereniging van echtgenoten van niet-EU-onderdanen tot 21 jaar, ook al is die niet toepasbaar op Marokkanen, Turken en andere onderdanen van landen waarmee België bilaterale akkoorden heeft, en ook al kunnen mensen burgerrechtelijk wel trouwen vanaf achttien jaar.
- *Er worden niet altijd gepaste oplossingen gevonden, of de gevonden oplossingen staan in een wanverhouding tot het misbruik dat men wil bestrijden, en/of er gaat te weinig aandacht naar de neveneffecten van bepaalde wetten of decreten, zoals administratieve overlast en verlenging van procedures.*
De Verblijfwet zegt bijvoorbeeld sinds juni 2007 dat een visum voor gezinshereniging met een niet-EU-onderdaan pas wordt toegekend als er vooraf al voldoende huisvesting en ziekteverzekering wordt aangetoond.
  - In België bestaat er al een verplichte ziekteverzekering, maar men kan die pas aangaan na aankomst in België. De "oplossing" is dan dat je voor het visum gezinshereniging eerst een document van je ziekteverzekering vraagt waarin die bevestigt dat de gezinshereniger (net als alle inwoners) zich verplicht zal moeten en kunnen verzekeren wanneer hij in België aankomt.

- De eis van voldoende huisvesting wordt federaal in de Verblijfwet gesteld, maar wordt per gewest verschillend ingevuld, volgens andere doelstellingen dan wat verblijfsrechtelijk bedoeld werd. Het resultaat is een vertraging van alle individuele procedures gezinshereniging met zes maanden.

We vermoeden dat sommige maatregelen niet genomen worden om de migratie en de gevolgen ervan in goede banen te leiden, maar omdat men denkt zo de diversiteit in onze samenleving weg te werken, terug te schroeven of te "neutraliseren".

Het resultaat hiervan is een heel complex juridisch systeem, waarvan de onderdelen niet altijd goed op elkaar zijn afgestemd. Sommige wetten en decreten verliezen daardoor hun eenduidigheid of worden niet meer voor iedereen op een gelijke manier toegepast.

We willen wijzen op het gevaar van uitholling van ons juridisch kader als belangrijk instrument om de gevolgen van migratie in goede banen te leiden. Het gevaar van uitholling van een van de belangrijkste instrumenten in onze democratische samenleving.

Het opleggen van "verplichtingen"

Ook regels die mensen verplichtingen opleggen, zijn instrumenten om de migratie en de gevolgen ervan in goede banen te leiden. De laatste jaren wordt dit instrument steeds meer gebruikt.

"Verplichting" is altijd een *instrument* in onze samenleving. Het is geen doel op zich. Soms dreigt men dat over het hoofd te zien.

Daarom pleiten we ervoor altijd de volgende principes in acht te nemen:

- Er wordt steeds nagegaan wat het doel is van de verplichting die men wil opleggen.
- De inhoud van de verplichting houdt rekening met de positie van de zwakste en kwetsbaarste groepen.
- De sanctiëring is proportioneel: schiet niet met een kanon op een mug.
- Er wordt alleen een verplichting opgelegd wanneer er ook een voldoende aanbod is waardoor iedereen die verplichting ook kan nakomen.
- De verplichting mag de intrinsieke motivatie niet ondergraven of onmogelijk maken.
- De mensenrechten en sociale grondrechten worden niet geschaad.

Mensen verplichtingen opleggen met het oog op integratie kan in principe effectief zijn als laatste stap, als "stok achter de deur", wanneer er aanwijzingen zijn dat er onvoldoende intrinsieke motivatie is, en als de verplichting proportioneel is. Onze voorkeur gaat bijgevolg veel vaker naar vormen van sociale activering omdat die de emancipatie bevorderen en minder betuttelend zijn.

WAT IS ER NODIG IN DE TOEKOMST?

De laatste jaren is veel geïnvesteerd in inburgering, en vooral in het primaire traject. In principe vinden we dat een goede zaak. Maar inburgeringstrajecten zijn slechts een eerste opstap naar integratie. En ze zijn pas succesvol als de inburgeraars ook echt een plaats kunnen verwerven in de verschillende domeinen van onze samenleving.

We zijn nog heel ver van een evenredige participatie.

Daarom is het noodzakelijk dat er geïnvesteerd wordt in inclusief beleid, toegankelijkheid, sociaal tolken en vertalen, een goed uitgebouwde participatieorganisatie, beeldvorming en het secundaire inburgeringstraject.

Laten we de maatschappelijke balans en de accenten in het zoeken naar samenleven in diversiteit meer in evenwicht brengen.

Laten we als samenleving plaats (leren) geven aan de nieuwe mogelijkheden die het gevolg zijn van migratie.

En laten we de ontgoochelingen en onzekerheden die leven in een veranderende samenleving met zich meebrengt, leren overwinnen.

Marleen Heysse
september 2009